

CORELAȚIA DINTRE FORȚA LEGII ȘI FORȚA OBLIGATORIE A CONTRACTULUI. DECLINUL „LEGII PĂRȚILOR”?

Lect. univ. dr. Camelia SPASICI
Universitatea din București,
Facultatea de Administrație și Afaceri

Abstract

This paper aims to briefly analyze the current influence of law on the contract, in terms of the phrase “Public norm versus private norm”.

According to art. 1270 para. 1 of the Civil Code, “The valid contract concluded has the force of law between the contracting parties”. Thus, the contract is the law of the parties (private rule) and is subject to the mandatory provisions of the law (public rule).

In the above context, I posed two rhetorical questions: can we still talk about an autonomous contractual will? are we witnessing the decline of the binding force of the contract?

The principle of autonomy of will has been replaced by the principle of limited contractual freedom, according to which “The parties are free to conclude any contracts, but within the limits imposed by law, public order and morals”.

The most disputed civil law institutions in the matter are contingency and unfair terms.

The modern period is characterized by the decline of the binding force of the contract and the diminishing role of the will of the subjects before the law.

The paper is structured in four parts: “Mandatory rule of law”, “Contract: binding force inter partes and relative effects”, “Limitation of the binding force of the contract. Foresight and abusive clauses “and” The public norm versus the private norm. The decline of the binding force of the contract?”.

Keywords: *binding force of the contract, the rule of law, the private rule, contingency, abusive clauses, Civil Code, art. 1270, art. 1271, art. 1 et seq. of Law no. 193/2000 regarding the abusive clauses.*

A. Obligatorivitatea normei de drept

Viața socială presupune existența unor norme care să organizeze interacțiunea umană.

În raport de domeniul reglementării, normele¹ sunt de mai multe feluri. Printre acestea se regăsește și norma juridică (aflată într-o strânsă coexistență cu celelalte norme sociale).

---

¹ Termenul de „normă” este de regulă, sinonim unei reguli de drept, unei reguli juridice, obligatorii, generale și impersonale; a se vedea *Lexique des termes juridiques*, Dalloz, 2009, p. 487.

Norma juridică (norma de drept) este o regulă de conduită instituită de puterea publică sau recunoscută de aceasta, destinată să reglementeze relațiile sociale, a cărei respectare este asigurată de forța de constrângere a statului².

Prin norma juridică este descrisă o anumită *conduită* pe care trebuie să o adopte subiectul de drepturi și obligații, în caz contrar el urmând să suporte o sancțiune.

Condițiile, conduita și sancțiunea alcătuiesc elementele normei juridice (structura normei juridice)³.

Coordonatele fundamentale ale acțiunii normelor de drept sunt: timpul, spațiul și persoana (fizică sau juridică).

Pe scurt, norma juridică acționează pe timp nedeterminat, într-un spațiu anume (un teritoriu) și asupra unor subiecte care se manifestă în societate.

Ansamblul normelor juridice în vigoare la un moment dat în societate alcătuiesc *dreptul pozitiv*.

Norma juridică se califică prin caracterele sale juridice: *un caracter social și public*; *un caracter general și impersonal* (ce se aplică un număr nedeterminat de cazuri și persoane⁴); *un caracter tipic* (ea este un criteriu de îndrumare și apreciere a conduitei umane, ce se aplică un număr nedeterminat de cazuri și persoane) și este *obligatorie*.

Norma juridică intervine în domeniile esențiale ale societății și este obligatorie indiferent că acestea privesc existența socială, publică sau privată a individului.

Obligativitatea normei juridice diferă însă în raport de domeniul reglementat.

Astfel, norma juridică este *imperativă* în domeniul dreptului public (drept penal, drept administrativ etc.) și poate fi *permisivă* în dreptul privat (dreptul civil, dreptul proprietății intelectuale etc.).

Norma juridică este obligatorie deoarece este menită să instituie o anumită *ordine de drept*, în societate.

Normele de drept conțin modele de conduită, ordine și comandamente impuse de puterea publică, a căror respectare este obligatorie, ele fiind întotdeauna, prescriptive și nu descriptive.

De precizat că norma juridică este obligatorie atunci când îndeplinește două condiții:

- *corespunde structurii și intereselor generale* ale societății și

- *este recunoscută efectiv* de marea masă a destinatarilor ei ca o necesitate de conviețuire.

---

² Norma juridică este „celula de bază a dreptului”; astfel, dreptul nu poate exista și nici nu poate fi explicat în afara *realității sale normative*; a se vedea N. Popa, *Teoria generală a dreptului*, ediția 6, Ed. C.H. Beck, București, 2020, p. 142.

³ Structura normei juridice se manifestă ca o *lege a legăturii dintre elementele acesteia*; a se vedea G. Boboș, *Teoria generală a dreptului*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1996, p. 199.

⁴ Pentru un studiu aprofundat al caracterului general și impersonal al normei juridice, a se vedea I. Ceterchi, I. Craiovan, *Introducere în Teoria Generală a Dreptului*, București, 1992, p. 51.

În teoria generală a dreptului⁵, s-a făcut precizarea că forța pe care o impune legea trebuie să fie o forță eficace și legitimă.

În contextual de mai sus, obligativitatea normelor juridice înseamnă că norma de drept trebuie aplicată *imediat* (odată cu intrarea în vigoare) *continuu* și *necon condiționat*.

Astfel, o reală libertate „nu poate proveni decât din cea mai mare rigoare”. În caz contrar „în temeiul așa-zisei libertăți (a liberului-arbitru) vom fi abonați hazardului, haosului, anarhiei”.

În concluzie, caracterul obligatoriu al normei de drept se justifică prin faptul că „Presiunea forței legii *asigură protecția corpului social împotriva exceselor individuale*, a manifestărilor centrifugale în stare să pună sub semnul întrebării conviețuirea socială” (s.n.).

În doctrina reprezentativă⁶, caracterul obligatoriu al normei juridice a fost completat cu două precizări importante.

a) Obligativitatea normei juridice privește *deopotrivă domeniul din care fac parte acestea*, respectiv domeniul public sau domeniul privat.

Tot astfel, obligativitatea normei juridice nu diferă în raport de forța actului normativ în care este cuprinsă și nici de câmpul aplicabilității sale.

Din cele de mai sus, rezultă că o normă juridică este la fel de obligatorie indiferent dacă este cuprinsă într-o lege sau o hotărâre de guvern.

b) Obligativitatea normei juridice *nu depinde de frecvența cu care norma este aplicabilă în societate*.

Din punctul de vedere de mai sus, există norme juridice ce se aplică frecvent (cotidian). De exemplu este cazul normelor din domeniul prestărilor de servicii (publice sau private).

Tot astfel, sunt norme juridice care se aplică rar sau disproporționat, în timp. De exemplu, normele aplicabile în cazuri extreme de catastrofe, conflicte armate etc.

Astfel, toate normele juridice, indiferent de frecvența aplicării lor, au caracter obligatoriu.

În schimb, *formele de manifestare* a obligativității normelor de drept, sunt diferite în raport de obiectul și metoda reglementării prin drept ori a varietății relațiilor sociale.

Rezultă că, pe fond, normele juridice rămân obligatorii în toate cazurile și se vor aplica ca atare în folosul societății (și a valorilor specifice vieții în comun).

B. Contractul: forță obligatorie *inter partes* și efecte relative

Potrivit art. 1270 alin. (1) C. civ., „Contractul valabil încheiat are putere de lege între părțile contractante”.

⁵ A se vedea N. Popa, *op. cit.*, pp. 145-146.

⁶ A se vedea N. Popa, *Teoria generală a dreptului*, Ed. Actami, București, 1998, pp. 158-159.

În concordanță cu dispozițiile de mai sus, în doctrină se admite că efectele contractului sunt diriguite de două principii: principiul forței obligatorii și principiul relativității⁷.

1. *Principiul forței obligatorii (pacta sunt servanda).*

Principiul forței obligatorii reprezintă regula potrivit căreia contractul valabil încheiat (prin clauzele sale) se impune autorilor săi întocmai ca și legea (publică).

Rezultă că actul juridic civil este *obligatoriu pentru părți* (și nu facultativ)⁸.

În materia actelor bilaterale sau plurilaterale, principiul forței obligatorii este fundamentul sintagmei „contractul este legea părților” (norma privată).

Principiul forței obligatorii se întemeiază pe rațiunea interesului general de a asigura stabilitate raporturilor juridice născute din actele juridic (în general).

În consecință, principiului forței obligatorii a actului juridic se sprijină pe *două cerințe*:

a) necesitatea *asigurării stabilității și siguranței* raporturilor juridice izvorâte din actele juridice civile;

b) imperativul moral al *respectării cuvântului dat*.

Precizăm că în unele situații de excepție, rațiunile pe care se întemeiază principiul forței obligatorii dispar, iar regula nu se mai justifică.

Sunt *excepții* de la principiul *pacta sunt servanda* cazurile în care, independent de voința părților, efectele actului juridic civil nu se mai produc.

Sunt cazuri de restrângere, de extindere ori de revizuire a efectelor contractului:

- încetarea contractului ca urmare a dispariției unui element component al său;
- pieirea totală sau parțială a lucrului în contractul de locațiune;
- prorogarea (prelungirea) efectelor actului juridic în temeiul legii, peste termenul stipulat;
- revizuirea efectelor actului juridic din cauza ruperii echilibrului contractual în schimbarea împrejurărilor avute în vedere de părți la data încheierii actului juridic.

Precizăm că Noul Cod civil introduce, ca excepție, o instituție modernă: *impreviziunea* (prezentată în secțiunea C, s.n.).

2. *Principiul relativității efectelor contractului.*

Legat de problema efectelor contractului, se pun două probleme:

- față de ce persoane se produc aceste efecte?
- cui îi sunt ele opozabile (cine este obligat să le respecte)?

⁷ A se vedea C. Spasici, *Principiile efectelor actului juridic civil* în „Introducere în dreptul civil”, Ed. Hamangiu, București, 2013, pp. 128-134.

⁸ În doctrina franceză s-a apreciat că forța obligatorie a contractului înseamnă, pe fond, că debitorul este ținut la executarea obligațiilor sale, eventual cu intervenția autorității publice și a legii; a se vedea J. Flour, J.-L. Aubert, E. Savaux, *Droit civil. Les obligations. 1. L acte juridique*, SIREY, 2006, p. 313.

Răspunsul la întrebările de mai sus se regăsește în principiul relativității efectelor actului juridic.

Principiul este consacrat de art. 1280 C. civ., potrivit căruia „Contractul produce efecte numai între părți, dacă prin lege nu se prevede altfel”.

Principiul relativității efectelor contractului poate fi definit ca regula potrivit căreia actul juridic de formație bilaterală *produce efecte numai față de autorii săi* (el neputând să profite ori să dăuneze terțelor persoane)⁹.

Principiul relativității se justifică prin însăși *natura volițională* a contractului, ca manifestare bilaterală de voințe prin care se urmărește producerea unor efecte juridice între subiectele de drept civil.

Principiul relativității cunoaște și excepții.

Excepțiile de la principiul relativității sunt acele situații juridice în care efectele contractului se produc nu numai față de părți, dar și față de persoane *care nu au participat la încheierea actului* (nici personal și nici prin reprezentant).

Cele mai cunoscute excepții de la principiul relativității sunt promisiunea faptei altuia și stipulația pentru altul¹⁰.

Promisiunea faptei altuia (convenția de porte-forțe) este un contract prin care o parte (promitentul) se obligă față de cealaltă parte (creditorul promisiunii) să determine pe o a treia persoană (terțul) să încheie, să adere sau să ratifice un act (art. 1283 C. civ.).

Stipulația pentru altul este actul bilateral prin care o parte (stipulantul) convine cu cealaltă parte (promitentul) ca aceasta din urma să efectueze o prestație în favoarea unei a treia persoane (terțul beneficiar), care nu participă la încheierea actului (nici direct, nici prin reprezentare)¹¹.

C. Limitarea forței obligatorii a contractului. Impreviziunea și clauzele abuzive

Potrivit noilor dispoziții ale art. 1270 alin. (2) C. civ., *pe timpul derulării acestuia*, „Contractul se modifică sau încetează numai prin acordul părților ori din cauze autorizate de lege”.

---

⁹ Principiul este fidel exprimat în adagiul: *res inter alios acta, aliis neque nocere, neque prodesse potest* (un act încheiat între anumite persoane nici nu avantajează și nici nu dezavantajează pe altcineva).

¹⁰ A se vedea L. Stănculescu, *Dreptul contractelor civile. Doctrină și jurisprudență*, Ed. Hamangiu, 2017, p. 91.

¹¹ În doctrina supusă Codului civil de la 1864, excepțiile de la principiul relativității erau împărțite în *excepții aparente* și *excepții reale*. Astfel, stipulația pentru altul era apreciată ca o excepție reală iar promisiunea faptei altuia excepție aparentă; a se vedea G. Boroș, C.A. Angheliescu, *Curs de drept civil. Partea generală*, Ed. Hamangiu, București, 2012, pp. 228-229.

Astfel, părțile *prin voința lor comună* sunt în drept să-și modifice propriile manifestări de voințe, dar contractul poate fi modificat și „din cauze autorizate de lege”¹².

În temeiul regulii instituite mai sus, potrivit art. 1277 C. civ., *contractul încheiat pe durată nedeterminată poate fi denunțat unilateral* de oricare dintre părți (cu respectarea unui termen rezonabil de preaviz). Orice clauză contrară sau stipularea unei prestații în schimbul denunțării contractului se consideră nescrisă.

Astfel, „dacă locațiunea a fost făcută fără determinarea duratei, oricare dintre părți poate denunța contractul prin notificare” [art. 1816 alin. (1) C. civ.].

Ca efect al modificării contractului se produc *noi drepturi și obligații* în sarcina părților.

În activitatea de revizuire a contractului se acționează, de regulă, prin *intermediul judecătorului*, care procedează la „forțarea contractului”.

Revizuirea judiciară a contractului înseamnă „modificarea conținutului său pe cale jurisdicțională, la cererea uneia dintre părți, pentru reevaluarea prestațiilor reciproce ale părților contractului al cărui echilibru s-a rupt”¹³.

În consecință, doctrina¹⁴ admite că „legiuitorul poate, pentru considerente de interes public, să intervină cu consecințe modificatoare sau chiar extinctive asupra unor contracte în curs, prin norme imperative de imediată sau, după caz, viitoare aplicare”.

Tot astfel și art. 157 din Anteproiectului de Cod european al contractelor dă posibilitatea judecătorului de a modifica contractul și obligarea părții culpabile la repararea prejudiciului cauzat.

Formele principale de intervenție a legiuitorului, în contractele în curs, cu intenția de a le modifica prin norme imperative, sunt de două feluri, unele care privesc durata contractului și altele referitoare la executarea angajamentelor contractuale.

Cea mai cunoscută excepție de la principiul *pacta sunt servanda* este întemeiată pe teoria impreviziunii (reglementată de art. 1271 C. civ.).

a) *Impreviziunea* constă în imposibilitatea părții (părților) de a lua în considerare, la încheierea contractului, apariția unui prejudiciu ca urmare a dezechilibrului grav dintre prestații în cursul executării contractului, cauzat de conjunctura economică.

¹² Precizăm că, în dreptul francez vechi, potrivit principiului *autonomie de voință*, contractul nu putea fi modificat nici prin lege și nici de către judecător. Numai părțile puteau, *prin acordul lor, să modifice clauzele contractuale*. Ulterior studiile de drept pozitiv au relevat „o realitate mai nuanțată”; a se vedea Fr. Terré, Ph. Simler, Y. Lequette, *Droit civil. Les obligations*, Dalloz, 2013, p. 512.

¹³ A se vedea L. Pop, *Tratat de drept civil. Obligațiile. Vol. II. Contractul*, Ed. Universul Juridic, București, 2009, p. 536.

¹⁴ A se vedea L. Pop, *op. cit.* (2009), p. 531.

În doctrina națională¹⁵, teoria impreviziunii a fost susținută pe următoarele argumente:

- prezumția că părțile au încheiat contractului în condițiile de la momentul perfectării acestuia (*rebus sic stantibus*);
- prezumția consacrată de art. 970 C. civ. de la 1864 care a instituit principiul bunei-credințe și al echității prestațiilor;
- prestația care ar duce la „ruina economică a celeilalte părți” și ar putea fi interpretată ca abuz de drept;
- o obligație exagerat de oneroasă ar putea duce la „îmbogățirea fără justă cauză a creditorului”;
- împrejurările care determină dezechilibrul grav dintre prestații ar putea fi interpretate drept cazuri de forță majoră.

În teoria franceză, problematica impreviziunii a fost dezbătută pe *trei întrebări retorice*¹⁶:

- intervenția unor situații care modifică conținutul contractului poate fi o cauză de încetare a acestuia? (răspunsul a fost negativ);
- când contractul continuă, partea afectată de dezechilibru poate să ceară repararea prejudiciului cauzat? (deoarece situația ivită nu este imputabilă uneia dintre părți, nici repararea nu poate „să apese” numai pe una dintre ele);
- în ce poate consta repararea prejudiciului? (repararea poate fi contractuală sau judiciară).

Potrivit legislației naționale, „Părțile sunt ținute să își execute obligațiile, chiar dacă executarea lor a devenit mai oneroasă, fie datorită creșterii costurilor executării propriiei obligații, fie datorită scăderii valorii contraprestației” [art. 1271 alin. (1) C. civ.]¹⁷.

Dacă însă executarea contractului a devenit excesiv de oneroasă datorită unei *schimbări excepționale a împrejurărilor* care ar face vădit injustă obligarea debitorului la executarea obligației, instanța poate să dispună: adaptarea contractului sau încetarea contractului.

Adaptarea contractului se poate realiza prin ajustarea unor prestații contractuale sau a modalităților de executare, astfel încât să se restabilească o *proporție rezonabilă* între drepturile și obligațiile părților.

Încetarea contractului prin intervenția judecătorului trebuie să aibă în vedere o situație injustă, trebuie să genereze un prejudiciu cât mai mic pentru părți și produce efecte pentru viitor.

---

¹⁵ A se vedea L. Pop, I.-F. Popa, St.I. Vidu, *Tratat elementar de drept civil. Obligațiile*, Ed. Universul Juridic, București, 2012, pp. 156-157; C.E. Zamșa, *Teoria impreviziunii. Studiu de doctrină și jurisprudență*, Ed. Hamangiu, București, 2006, *op. cit.*, p. 171 și urm.

¹⁶ A se vedea L. Stănculescu, *op. cit.*, p. 102.

¹⁷ Potrivit art. 107 din Legea nr. 71/2011 (legea de aplicare a noului Cod civil), dispozițiile art. 1271 C. civ., privitoare la impreviziune se aplică numai contractelor încheiate după intrarea în vigoare a Codului civil.

De precizat că intervenția instanței are în vedere situația în care adaptarea contractului nu se realizează prin înțelegerea părților și numai în următoarele condiții [art. 1271 alin. (3) C. civ.]:

- schimbarea împrejurărilor a intervenit după încheierea contractului;
- schimbarea împrejurărilor, precum și întinderea acesteia nu au fost și nici nu puteau fi avute în vedere de către debitor, în mod rezonabil, în momentul încheierii contractului;
- debitorul nu și-a asumat riscul schimbării împrejurărilor și nici nu putea fi în mod rezonabil considerat că și-ar fi asumat acest risc;
- debitorul a încercat, într-un termen rezonabil și cu bună-credință, negocierea adaptării rezonabile și echitabile a contractului.

În baza dispozițiilor legale de mai sus, apreciem că impreviziunea în contracte se manifestă ca un *cumul*, dintre forța obligatorie a contractelor și forța legii manifestată prin intervenția judecătorului în contracte¹⁸.

b) „Clauzele abuzive” pot fi, de asemenea, izvor al abuzului de drept în contracte.

În toate contractele sinalagmatiche obligațiile asumate de părți trebuie să reflecte *echilibrul* dintre prestațiile lor.

În contextul de mai sus, regimul juridic al clauzelor abuzive își regăsește fundamentul în principiile: libertății contractuale, consensualismului, forței obligatorii și al relativității efectelor contractului.

Deoarece principiile respective nu reușesc să asigure o justiție contractuală normală, în plan legislativ (european și național¹⁹) s-a intervenit pentru contracararea efectelor nefaste ale contractelor de consumație (ce conțin clauze abuzive).

Clauzele abuzive sunt obligații contractuale care creează, în detrimentul consumatorului și contrar cerințelor bunei-credințe, un dezechilibru semnificativ între drepturile și obligațiile părților [art. 4 alin. (1) din Legea nr. 193/2000]²⁰.

Reglementarea privind clauzele abuzive se aplică raporturilor juridice stabilite între consumatori și comercianți.

Potrivit art. 1 alin. (1) din lege, „Orice contract încheiat între profesioniști și consumatori pentru vânzarea de bunuri sau prestarea de servicii va cuprinde clauze contractuale clare, fără echivoc, pentru înțelegerea cărora nu sunt necesare cunoștințe de specialitate”.

¹⁸ A se vedea M.L. Belu, *Clauzele abuzive în contractele încheiate între comercianți*, În RDC nr. 12/2006, p. 9 și urm.

¹⁹ Principalul act normativ în materie, îl constituie Legea nr. 193/2000 privind clauzele abuzive din contractele încheiate între profesioniști și consumatori (care transpune în legislația națională Directiva 93/13/CEE).

²⁰ În literatura franceză s-a opinat că o clauză contractuală poate fi abuzivă în temeiul originii sau efectelor sale; ea este rezultatul unui abuz de putere a unuia dintre contractanți, îndeosebi în relațiile dintre profesioniști și consumatori; a se vedea Ph. Malaurie, L. Aynes, Ph. Stoffel-Munc, *Les obligations*, Defrenois, 2011, p. 368.

Nu sunt supuse dispozițiilor legii speciale nici clauzele ce definesc obiectului principal al contractului sau stabilesc echivalența între preț și produsul sau serviciul oferit (în măsura în care aceste clauze sunt exprimate într-un limbaj ușor inteligibil – art. 4 alin. (6) din lege].

Pentru a fi calificată ca atare, clauza abuzivă trebuie să întrunească trei elemente²¹:

a) *Clauza nu a fost negociată direct cu consumatorul.*

Potrivit art. 4 alin. (1) din lege, clauză contractuală care nu a fost negociată direct cu consumatorul va fi considerată abuzivă dacă, prin ea însăși sau împreună cu alte prevederi din contract, creează, în detrimentul consumatorului și contrar cerințelor bunei-credințe, un *dezechilibru semnificativ* între drepturile și obligațiile părților.

Clauza contractuală va fi considerată ca nefiind negociată direct cu consumatorul dacă aceasta a fost stabilită fără a da posibilitate consumatorului să influențeze natura ei, cum ar fi contractele standard preformulate sau condițiile generale de vânzare practicate de comercianți pe piața produsului sau serviciului respectiv.

Faptul că anumite aspecte ale clauzelor contractuale sau numai una dintre clauze a fost negociată direct cu consumatorul nu exclude aplicarea prevederilor prezentei legi pentru restul contractului, în cazul în care o evaluare globală a contractului evidențiază că acesta a fost prestabilit unilateral de profesionist.

b) *A fost încălcată cerința bunei-credințe.*

Deși buna-credință nu este prevăzută expres în lege, ea este totuși fundamentul abstract al reglementării clauzelor abuzive.

Tot astfel, potrivit art. 14 c. civ., orice persoană fizică sau juridică trebuie să-și exercite drepturile și să-și execute obligațiile civile „cu bună-credință” și în acord cu ordinea publică și bunele moravuri.

c) *Există un dezechilibru semnificativ între drepturile și obligațiile părților.*

Deși, legea de reglementare nu arată ce se înțelege prin „dezechilibru”, contextul general al dispozițiilor sale trimit, fără tăgadă, la drepturile și obligațiile contractuale.

Clauzele abuzive pot fi constatate, *fie personal* (de consumator) *fie prin intermediul organelor abilitate* prin lege. Constatările produc efecte asupra consumatorului, iar contractul va fi derulat în continuare, numai dacă după eliminarea acestora mai poate continua.

Cu titlu particular, în contracte de adeziune care conțin clauze abuzive, organele de control sunt obligate să sesizeze tribunalul de la domiciliul sau, după caz, sediul profesionistului, solicitând obligarea acestuia să modifice contractele aflate în curs de executare, prin eliminarea clauzelor abuzive (art. 12 din lege).

---

²¹ A se vedea A.N. Gheorghie, C. Spasici, D.S. Arjoca, *Dreptul consumației*, Ed. Hamangiu, București, 2012, p. 92 și urm.

Procedural, la cererea de chemare în judecată va fi anexat procesul-verbal întocmit de organul constatator.

Constatând existența clauzelor abuzive în contract, va aplica sancțiunea contravențională și va dispune modificare sau desființarea contractului plus despăgubiri [art. 13 alin. (1) și (2) din lege]²².

Deoarece clauza abuzivă afectează însăși *voința* consumatorului și nu numai obligația corespunzătoare, sancțiunea este *nulitatea* contractului încheiat cu nerespectarea condițiilor esențiale de validitate (art. 1179 C. civ.).

D. Norma publică versus norma privată. Declinul forței obligatorii a contractului?

Potrivit art. 1270 alin. (1) C. civ., „Contractul valabil încheiat are putere de lege între părțile contractante”. Astfel, contractul este *legea părților* (norma privată) dar el se supune legii (norma imperativă, publică) atât la momentul încheierii, cât și pe durata executării sale.

În contextul de mai sus: se pune întrebări precum:

- se mai poate vorbi despre o voință contractuală autonomă?
- asistăm la declinul forței obligatorii a contractului?

Încercăm să răspundem la cele două întrebări pentru a determina raportul actual dintre norma publică și norma privată.

Contractul este creația voințelor individuale ale unor persoane (fundamentul contractului).

Contractul este deci *expresia juridică* a libertății individului.

La început (sfârșitul secolului al XIX-lea), contractul era supus conceptului autonomiei de voință potrivit căruia încheierea și forța obligatorie a actelor juridice *depind exclusiv de voința părților*.

Astfel, inițial, contractul era, în general, superior legii care nu avea, în principiu, decât un rol supletiv, și anume stabilea numai aspectele pe care contractanții nu le avuseseră în vedere.

Principiul a fost deseori criticat și a pierdut treptat din influență, în favoarea legii.

Diminuarea conceptului autonomiei de voință a determinat implicit și declinul libertății de a contracta și al forței obligatorii a contractului.

Principiul autonomiei de voință a fost înlocuit de principiul *libertății contractuale limitate*, instituit de art. 1169 C. civ., potrivit căruia „Părțile sunt libere să încheie orice contracte (și să determine conținutul acestora), dar în limitele impuse de lege, de ordinea publică și de bunele moravuri”.

---

²² Atunci când instanța constată că nu sunt clauze abuzive în contract, va anula procesul-verbal întocmit de organul constatator [art. 13 alin. (3) din lege].

Din textul de lege, rezultă că libertatea voinței juridice trebuie exercitată *numai în limitele legale* (pentru respectarea ordinii publice).

Presiunea legii asupra libertății de a contracta trebuie înțeleasă, atât de manieră *pozitivă*: obligație de a contracta, cât și *negativă*: refuzul de a contracta.

În practică sunt situații în care legea obligă părțile să *încheie* contracte, precum așa-zisele contracte „obligatorii”, „forțate” etc. (de exemplu, asigurarea obligatorie a locuințelor) sau chiar să *modifice* contracte (de exemplu, pe considerente de impreviziune).

În doctrină s-a apreciat că voința individuală deși este determinantă, *nu poate fi autonomă* deși intenția părților a rămas „incontestabil un element absolut necesar pentru definirea noțiunii de act juridic”²³.

Contractul rămâne totuși (încă) o expresie a libertății individului, fiind unanim recunoscut că voința acestuia este *fundamentul contractului* iar „inima contractului” este acordul de voințe.

Cu toate cele de mai sus, perioada modernă se caracterizează prin *declinul forței obligatorii a contractului* și, așadar, asistăm la diminuarea rolului voinței subiectelor în fața legii.

În concluzie: *Legea: mai presus de orice !*

Bibliografie

- M.L. Belu, *Clauzele abuzive în contractele încheiate între comercianți*, în RDC nr. 12/2006;
- G. Boboș, *Teoria generală a dreptului*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1996;
- G. Boroi, C.A. Anghelescu, *Curs de drept civil. Partea generală*, Ed. Hamangiu, București, 2012;
- I. Ceterchi, I. Craiovan, *Introducere în Teoria generală a dreptului*, București, 1992;
- J. Flour, J.-L. Aubert, E. Savaux, *Droit civil. Les obligations. 1. L acte juridique*, SIREY, 2006;
- A.N. Gheorghe, C. Spasici, D.S. Arjoca, *Dreptul consumației*, Ed. Hamangiu, București, 2012;
- Ph. Malaurie, L. Aynes, Ph. Stoffel-Munc, *Les obligations*, Defrenois, 2011;
- N. Popa, *Teoria generală a dreptului*, ediția 6, Ed. C.H. Beck, București, 2020;
- N. Popa, *Teoria generală a dreptului*, Ed. Actami, București, 1998;
- L. Pop, *Tratat de drept civil. Obligațiile. Vol. II. Contractul*, Ed. Universul Juridic, București, 2009;

---

²³ A se vedea L. Pop, *op. cit.* (2009), p. 16.

-
- L. Pop, I.-F. Popa, St.I. Vidu, *Tratat elementar de drept civil. Obligațiile*, Ed. Universul Juridic, București, 2012;
  - C. Spasici, *Introducere în dreptul civil*, Ed. Hamangiu, București, 2013;
  - L. Stănciulescu, *Dreptul contractelor civile. Doctrină și jurisprudență*, Ed. Hamangiu, 2017;
  - Fr. Terré, Ph. Simler, Y. Lequette, *Droit civil. Les obligations*, Dalloz, 2013;
  - C.E. Zamșa, *Teoria impreviziunii. Studiu de doctrină și jurisprudență*, Ed. Hamangiu, București, 2006.